

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 25.

НА ЦЕТИЊУ, У ПОНЕЂЕЉНИК 30. ЈУНА (12. СРБИЈА) 1875.

ГОДИНА III. (V.)

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази једном пут недељно. Стоје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. 4; по год. 3; четврт год. 1. 50. к. За СРБИЈУ год. 7; по г. 3. 50.; четврт 1. 75. к. За сва друге земље год. 4; по год. 2; четврт год. 1. 2. За остале плаћа се по ред 5 варијата. Продавати и сва наруџбе издају се администрацији, а доноси уредништва на Цетињу.

БУНА У ХЕРЦЕГОВИНИ.

Ово данас стигоше нам из Херцеговине врло озбиљни гласови. Велика свирепост турске војска је народ да тражи себи заштите у самообрани. Народ се побунио и више стотина људи с оружјем у руци заузеле су важне положаје од Требиња до Мостара, и прекинули свезу сваку између овијех и Биџећа, Стоца и Невесиња.

Овакве појаве са свјетом су обичне у Турској. Непрестане побуне народне сад на једној сад на другој страни са свјетом су природне пошљедице ст ња државе турске и варварства владајућега елемента турског. Наш народ у Херцеговини вјековима три пуне свакојиде. Не може никога изненадити, ако тај народ, који је јун здравог живота, покушава да своме силам сузбине и са свјетом не природно бити, кад се он једна пут дигне на одлучну борбу на живот или смрт.

Је ли таквој борба завршетак у овој побуни, је ли ова буна вјесник оне велике борбе? То се не може знати. Велики догађаји рађали су се и из највећега узрока, него је овај ове буне.

Буну ову породило је, као што рекосмо, само стање хришћанског народа у Турској, стање, које је у Херцеговини постало несносно и воје је живео, у најнеповољнијем времену, и гњавило народ с главе да бежи и тражи заклона себи у Црној Гори и у Аустрији. А непосредна повод овој буни то су, као што нави из Херцеговине, јављају, ови појави.

Од како се живиша ускоци повратило на своја огњишта, влада турска није по својме обичају похитала, да изврши злоупотребе и насиља између власти и појединих зулумаца и да по томе кодику толкови осигура живот и имање њихово. Напротив власти су и даље остале невредне и необуздане према Хришћанима, а Турци још поканији постали. Нарочито су насрдали на оне главари народне, који су били у Црну Гору ускочили.

Први такав судоб био је са јединицом од невесињских главара, Тринком Грбавићем, који је био дошао у касалу. Сустрепе га више Турца и стану га витати, где је био и шта је тражио у Црну Гору. Он им одговори, да је ишао да тражи правде и заклона од насиља њихово. Турци га стану свакојака срамности и један ку рече: „Да ћу га ја, власце, пратам овом кубуром“. Да не дође до крви, Ђуро Сиковић, познатица и медиса невесињски, који се ту најверно ућутка Тринка и оћера га. Иза тога почеу у медици Сиковић говорити Турцима, да им не ваља посао, што тако поступају с људима, јер на тај начин, рече им, нећете народ умирити по жељи царској, него га опет нагнати да бежи, па и он исти да ће морати бјежати, јер види да није сигуран од њихове насисти. За ове ријечи, кад је излазио из медице, убише Ђуро Сиковића. Турци Рећевићима.

Друго убиство догодило се опет у касати невесињској. Неки Славо Форти са још четири Турчина убише механију Јола Гуделу. Њега нападаше Турци приговорима, да он дочекује и и храни оне Херцеговце, који су бјежали у Црну Гору. Јола им је лијепо одговорио, да је он механија, да он не пита никога, ко је ни што је, него за прег свакоме даје јести и пити. Но

Турци извршише на њему свој пријекс суд; убише га на његову огњишту.

Иза овога догодило се још више убиства. На Черну (планина)—убише шесторица Турака Јола Радивиљовића из Онуће Рудине и зајемше му стоку и узеше му оружје. Турци невесињски убише онет Илију Бакица невесињанина, који је био на својој ивици у оро. У исто вријеме дигло се злогласно зулумџар Адем Зукос са својом четом, да убија и ара, где што стигне.

Но Турцима не бјеху доста ова поједина убиства и насиља. Турци невесињски и столачки јуршише на државне чебане и пошто их власт никако спречавала није, разбоше их и узеше чебану.

Већ она убиства, колко узнемирише српски народ у Херцеговини, овој последња догађај сада га потпуно узврати, да Турци велико зно смисљају и да се спремају да нападну народ. Зато и Срби уставоме исти час на оружје, ишах до доле хљеба, и пресјечеше путеве између Требиња и Биџећа, Биџећа и Стоца, Стоца и Невесиња, Невесиња и Мостара, и исцунтају никог из тијех градова.

То је прави повод овој буни и стање ствари у Херцеговини до сада. До овога часа немало још извјештаја, да је било каквоста сукоба између Турака и народа оружњог, што нашоњасеку ни мало немогућно није.

Било би прерано, да се већ сада пуштамо у истраже, како, у коме правцу и у колком значају би се овај покрет нашега народа у Херцеговини развити могао. Важан је и озбиљан без сваке сумње, и жаода ће нам већ први дани отворити поглед у значај и значај његов. Извјекјући то, пратићемо сваки појав у њему пахљиво и озбиљно.

У вријеме ових догађаја у Херцеговини, сукобили су се Срби с Турцима још на два мјеста, на границама нашој, у Васојевићима и у Кучица.

Из Васојевића јављају нам о томе ово: Турци су почели да граде кулу према Андријевици. Турски чиновник, који је управљао овом грађљом, ужасно је кљигаљу свакојакама начино гонећи је на рад. Његово насиље не потаху већ подносити, те га један од истијех кулукчија хтеде убити, али га неусрјети, по га тешко рани. Ушла тагда власт турска пође да хвата кривца, па с њиме да поави и многе друге. Но ови се разбојачше, и до сад их је више од 40. побјегло у шуму. Видјехемо што ће даље бити.

Из Подгорице пишу нам о догађају у Кучица ово: Три Медуљана добоше на Морачу, отоварише своје коње и побоше, да се купују. Свезе их заштије, те стану пуцати на њих. Они искоче, прихвати своје оружје, опаде на заштије и двојцу убију, и једнога рани. За тијем узеше на коње, а оставе товаре и побјегну Кучица.

„СРБИЈА И ЦРНА ГОРА“.

(Продужак).

На живот свакојега народа, осни свају прилика, утичу веома политички удеси. Народ српски никад није био потпуно политично једини. За вријеме Немањинске владе жупе су задржале своју аутономију колико толико, као установу

складну духу нашега народа. Зета је била природно одвојена од Рашке, а Босна од једне и друге. Тврдковићи, Балшићи, Војиновићи и други били су као неки носници аутономије пољчињених провинција, то јест њихова власт била је у неколико супротстављена краљевској власти, као што је прије краљевина жуупанијска власт против стајала власти великих жупана. Те прилике утицале су на правцу народнег развоја нарочито у политичном обзир. У тој даваној мери затоје српски народ пољава изумеданска и користи с њоме. Народ у Србији и у другим провинцијима саже врат под јером турским; Срби у Црној Гори оставше у виснажа својих ствари самостални. Та разликиност политичног стања произвела је разлику и у карактерним особинама српскога народа под разлики државним управом. Рашко стање народа у Србији носи отисак свој у карактеру њиховог. Црногорац напротив одличен у борби јуначкој је духа, досјетљан, пун самопоуздања, пун повјерења и искрености. Савјест политична развијенија је код Црногорца него код Србијаница. Црногорац је у свако доба готов да ти живот за довољну и њему слободу; Србијанац напротив тежи да ужива потпуно сва грађанска права на му се дани уштр сае оно што од њих уступа за одржање политичног живота своје државе. Чудовато је што и данас развијени народи српскога у обале кнежевине иде са свим дивергентно. У Србији још од почетка овлађује дух бирократије, дух властелне учлености; у Црној Гори иде сае по јачину народнег схватања. Све је таме или више сходно приликама његова живота; цпо данашњи државни систем у Црној Гори има у себи њоме особности по којој се разликује од организације свију држава на јевропском кондикменту. Изучити државни склоп Црне Горе значи изучити живот народа црногорског. Међутим тешко је даћи свеку зашто, па на крају кажемо, пуна теоричког знања, ваљало бије живити дуго у народу па да се могу похвотати врхови колица како врлинама тако и недостатцима његовима. Но да видико шта даље збори г. Ревах у својме дјелу „Србија и Црна Гора“.

Пошто је у кратко карактерисае ова устанка Србије прелази на кратко преглед историје наше отачине Црне Горе. У цијелоје дјелу своје има погрешака у именима људи, мјеста, у времену на и у оцијепњавају историјских догађаја; кад и дјела појединих људи. Мени се чини да је писац далеко осни свега забаво и у заблуду о поријеклу Балшића породице. Но да ли ће он бити у заблуди; или је није сам до сад никад није ни читко није чуо да Балшићи воде поријекло од француске крви. Кад се Карло Анжујски повоје на папозилански пријесто, доведе са собом у Италији из Провансе, конта Бертраиа од Бо-а. То је било у вријеме крсице. Конте од Бо-а постави брата Луја четвертог за кнежење од Таранта. Онк су се знали користати крстички војнаки, оставе Тарант и пријеђу преко мора у Албанију и прозову се још и кнезом Анжујским. Они којни вазали узнемиравали су доцније најбољшег краља. Послије смрти конта Менериа краљ послае Јована Баерија да заузме Крм и прибретеје епископа. Контои од Бо-а сали наместе то учинити. Међутим узвијеђена од српског краља Уроша другог тим што је напустио западну цркву и придружио се грчкој источној цркви, ступе под заштију Карла трећег папозиланског краља. Тако су се они одражали у Албанији, оравадали Зетом и Црном Гором (1270-1320). Пошто су крсташке воје кљакале, ушмансале Алжуја из Италији на Зету олабави; али је порасло ушмансале краљева српских; с тога су они кљво пољало подргли се власти њиховој и некиа случајем презише звијерицама назиком Балшићи. Њихово презише краљева српских била је само као неко вазалство; који су се више пута бун

поставља просвјетнога одјелџа г. Станко Радо-
вић. Предсједвао је школски надзорник г. Ко-
вичевић. У току испита дошла је и Са. Кнегиња-
ца Зорка са гђом Бишоп Платоначем. Испит
се показао врло добар а особито напредак по-
казале су ученице у женскајем раднојем.

У исто вријеме било је у богословској за-
воду читаво класовикације, којем је и Ђ. Са.
кнез изолово присуствовати. Том приликом обра-
дио је св. кнез у трећем разреду, која је нахо-
вао добар био, најбоље ученике дарована а
вриједности више од сто и четири талијера, а
њојма одредило ново благодјељење.

На истоме мјесту обдарно је кнез све г. г.
професоре и изјавио им своје задовољство при-
звато на труду. Полазећи одавде свирио је Са.
кнез у женску школу и разгледао женско радо-
во ученица и том приликом обдарно њих шест
најбољих а најсвеснијих.

— У четвртак, прошле неђеље, дошло је са
својом госпођом француски консул г. Лере из
Скадра.

— Писма из Бечамаке*, нашега поштова-
ног пријатеља, познатог pjesnika и путника г.
Љубомира П. Не и да овјам, који у нашег ли-
сту излазе, прелативна београдски лист „Исток“.
Мног на је, да ће овјам начином ова лијепа а
много занимана писма добити још шири круг чи-
талица. Надамо се, да ћемо читати путничка пи-
сма и о овјам крјелима од негота писца, који
је осни путовања по Приној Гори и Пријорју
прошав Бојаном од ушћа до Скадра, гдје се ње-
ко вријеме задржаво и недавно се из Арбаније
вратио.

— Из Скадра нам јављају, да се у Арба-
нији врло чести сукоби међу племенима и овјам
са војском давају. Прошлжих дана три сата
од Скадра био је један тења сукоб, у којем је
тринајест вјатријех остало.

НОВИ УСКОК *

У Мостару изадо туре
Само ружно вино пије,
Само сједи, само пјева.
У тамбуру свитку бије:
„Бекрија сам кино пијем,
Бишадјаја, кока јашем,
Нашадјаја, пуцком бијем,
Мејадријаја сабула пашем.
Служим цара пет година,
Ни пара ми дао није;
Пропале ми очевина,
Поједоше Осмајиде,
Сад бегови већ нестоје
Ко што негда они бише,
Поцјела се рухо моје
Невиди е српа више,
Ње су негда куле биле,
Мојих славних праједова,
Гуштери се овје легу
На огњишту расте зова,
Оцаковић ја сам праи,
И паше ме бегом зову;
На невогу пауг узети
Да свири орој земљу ову.
Од Мостара до Стамбола,
Каку има три ста сата;
А одатле још толико
До царевих златних врата.
Хоћу војат* копа нога
И у Стамбол хоћу поћи,
Ударићу на Косово,
Кроз Јадрине ја ћу проћи.
На да каже томо цару,
У Стамболу на тепаши:
Наш цару ко што треба,
Наш цару, на' се мени.“
Тако пјева туре кавдо,
На тамбуру свитку хити,
А окрето ружно вино
Ко Краљевћ Марко пшти,
Није вино, аз у вино,
Помјешане није јаде,
Обузе га века туга,
На лице му така паде,
Како му је у мислима,
То не може нико знати:

Пије, али сваку чењу.

Суздисијем тешки прати.

Кад се вина напојно,

Он тамбуру опет узне:

Уз тамбуру цјева пјесму,

А уз пјесму роми сузе:

„Зна се да је негда било,
Српско царство ановосто,
Било славо, било јако,
Као море ваљовито,
Својиниу се још царени,
У Пријорју што сјејеште,
Својиниу се још војводе.
Ко знајети што леђеше:

Али нека судба дође,

Те уништи ту државу;

Сруши цркве и градове,

И потапи српску славу.
Зна се да су који предци
Били Срби православни,
И тукали се на Косову,
Исто као Јазар елвини.
Кућа која негда бјеше
Српском роду права дика:
Родило се у тој куцу
Седам добрих свештеника,
Још налазили вино рухо
У скривања свкривно,
Скретовина и словина
Сувим златом извезено.
Јоште виам јевљајеље
Што нам свети Сава дао;
Отац ми је тако причао,
При смрти га целилао
Велики је српски народ,
Има Срба на све стране,
Сауд су они нападнути,
А с јуначки сауда бране.
Још укорни они ину,
Још цјевају, вино пију:
Ње је који — сваки за се —
Још косовски бојак бију,
Јоште жива српски народ,
Јоште није све провало:
Косово је попор тешки,
Ал све није прогутало.
Оста једна искра мени,
На све стране што се блиста,
Брани име и слободу
Брани праву вјеру Христа,
Сад осјејани срце моје,
Како жале оно бије;
Та српка је кра у њему,
Ту ми каде турске није,
Нећу ни ја у Стамбол,
Петреби ми Султан вино:
Иза за ме болет цар,
Има један Стамбол ближе,
Нећу није Турчин бити,
Нећу купит турску чету;
Хоћу поћи на Цетиње,
Да с' покониш светом Петру,
Да цјеваћам све иконе
На околу на олтару,
Да пољубим десну руку
Пригорском господару,
На да каже онда мему,
Нека цјева Босна тује:
Царуј кнеже, царуј тако,
Султан више нецарује!“
Тако пјева туре кавдо,
На на ноге горе скочи:
Прекрсти се крстем три пут,
И убрса своје очи,
Весело му лице свиу,
Анђели му мисли воде,
Јевљајеље старо узне,
На Цетиње равво оде.

Љ. П. Исмаиловић.

ПИСМА ИЗ БЕМАЧКЕ.

Виена — 1870.

(Продужење XII. писма).

Железница је од вароши подалеко, за то
узјемно кола и кажемо кочишаму да нас у нај-
лешњи дућан води. Нијесмо марган да разгледамо
варош; мој другар кад сам га о томе питао од-
говорно ми је: „послао прије свега; а мени је
Франкфурт добро познат, три пут сам кроз њега

или онебусу моћу прошла, са источне на запад-
ну железницу. То је она уста улица којом се и
дanas возимо, она је дуга, права и широка; са
обе стране има кућа; сваких десет корака пре-
тамо по једног пражског жањдара са наховни-
штима калма; Прајзи су уни филозофски народ,
они се главом боре. — Кад је кочишам за добро
нишао те се зауставио пред једним дућаном,
газда са своја три момка стајали су пред врати-
ма: то је пркос пражског краљу, јер кад стоје
пред вратима то је знак да невају никаква посла,
а то ће рећи, од како су дошли под Прајску
нестало кованица, нема пазара; љети нема кини,
зани нема базова. На свему се познало: један
лне цркло у зоолошкој башти, један жирао пре-
био ногу, Ротшиад научило нову пазату, а че-
тири најумни разумали главу о гвождје, за то
што нијесу хтјели да буду пражски поданици;
цри тјз грој је ударио солдан пута у касерну;
срећом био је магнет и није се ништа познало.
Осия тога једнога пазатије кога су грађани за
вријеме своје слободе научили да ваче: „Бизмарк
дуд“ морали су из баште зоолошке уклопити, и
у вароши се дуго шаштало, да је однеош у
Берлин, а тамо ноћу удаљен.

Кад смо дошли у дућан прилазили су нам са
особитијим поштованим дојацима, те смо сјели. Му-
штерије што на колима долазе, свуда рједо доче-
кују, јер они много ствари кукују, а при том не
погађају се. Ми смо дуго обртали главу такојмо
и разгледали еспаћ по овом великом дућану, за
пашни погледали саљдованој по погледали газда и
свају његових момка. Напољеску мој другар,
који је по свој прилици очекивао да ја питах,
рече француски: имате ли штапова? — и сви три
момка потрпаше и довијаше пред њега мношину
свакојаким штапова, које он називно поче раз-
гледати. Први погледао је сам се увјерно да
ту нема ни једмога штапа који би се мени допао,
за то посла неколико трепута почнем забаво
ради гледати како изаде столице од додела плат-
на са гвожденим шипкама, које се могу склопити.
Оне су заиста врло лијепе и спретне. Ја сам их
склапао и расклапао, пробао како је на њима
сједити, подизао их у рукама да видјим јесу ли
тешке. За тијех и мој сватинк коме се није ни
један штап допао, поче иете столице прегледа-
ти, а газда том приликом хваљао их је врло мно-
го: „то су најспретније столице што су до сад
измишљене; на париском излогу добио су на-
граду. Није их не можете на продаји наћи изван
овога дућана. Нема странца који дође у Франк-
фурт да не купи бар једну такву столицу. Свауда
нам је од потребе; ходате по шуми, по ливади,
ће год хоћете имате на што сјести. Често баш
оње ће би човјек хоће сјести неки купце, а на
вакву земљу сјести то је готова болест. Један
комад није скупи од три форинта; то је само за
то тако јестиво што се много продаје. Узмите
по један комад за спомен из Франкфурта; при
том за кратко вријеме остаће вам бздана, јер по
парковима, концертима, свуда плаћају се столице
за сјдање, а више годино нијесу већ за стајање.“
— „Право кажете“ — рече мој другар и даде
ми три форинта; и они одах и испитавуни мене
сакошине и завеше дневје столице сваку за себе,
у доделу жуту артију, и узвасмо у накрет де-
белим концем, и једну предадоше мему а другу
мени. Ја извадим такође три форинта те платим,
зајаста сам увјерен да ће ми се за кратко врије-
ме исплатити, јер не само по концертима него и
при многим другим приликама у парковима и ш-
нице на другим мјестима изађа се за столицу на
коју сједате. Треба једном и на штедану почети
мислити, за то смо врло задовољни обојица што
смо овако појезну ствар купили; то је много
прече било купити него штап који зајаста никакве
користи не доноси. Узмео сваки своју столицу
под мише, које замотане лијено у артију, из-
гледале су као каква велика књига или атлас од
земљовида. За тијех би ми смо у још неколико
дућана; у једном умало нијесмо купили штапове,
већ смо за цијену питали, али остависмо да се
пронислжмо. Штап је ствар коју човјек не купује
често, и коју невпрестано са собом носи, за то
треба да му је са свијек воћуд.

Ходали смо даље по вароши. Кад смо на-
ишли на једну стару усавњину врло велику црк-
ву, заустависмо се. Своја изгледала је црва и
намрштена као какав побожан калуђер из сред-
његга вијека. Још одавно причали су ми веће да
у тој цркви има једна прерасана велика икона,
која представља, како свети Вартоломје иде и
носи на рамену своју ослерану козу. То је заду-
де који су славих нерви од велике вриједности

